

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

RAPORTTI

Vaikuttaminen taiteen keinoin järjestöissä

Anu Kaasalainen, Ellinoora Vesala, Hanna Van Lennep, Niina Hirvonen

Yhteisöpedagogi, monimuoto (210 op)

Arvioitsija: Sanna Pylkkänen

Arvioitavaksi jättämisaika 30.04.2017

Kehittävä järjestötyö (10 op)

HUMAK Nurmijärven kampus

JOHDANTO

Tämä raportti on osa Kansalaisfoorumin Humanistisesta ammattikorkeakoulusta tilaamaa selvitystä aiheesta *Vaikuttaminen taiteen keinoin järjestöissä*. Selvityksen ovat tehneet neljä yhteisöpedagogi-aikuisopiskelijaa osana Kehittyvän järjestyksen kurssia.

Kansalaisfoorumin tavoitteena on lisätä taiteen ja kulttuurin arvostusta vaikuttamisen välineenä. Opiskelijaryhmän tekemä selvityksen tavoitteena oli kerätä tietoa, ovatko eri järjestöt käyttäneet taidetta ja kulttuuria vaikuttamisen keinona ja osana yhteiskunnallista keskustelua. Tämä raportti osaltaan tekee näkyväksi hyviä toimintatapoja ja siten kannustaa eri järjestöjä käyttämään taidetta osana vaikuttamistyötään.

Selvitys toteutettiin tutustumalla Kansalaisfoorumin rajaamaan taustamateriaaliin, määrittelemällä ydinkäsitteet ja tekemällä sähköinen kyselytutkimus, johon tuli 72 vastausta. Vastausten analysointi on raportin ydin.

Työn teettänyt Kansalaisfoorumi on kulttuuriin ja kansalaistoimintaan keskittynyt aikuisoppilaitos. Kansalaisfoorumilla on seitsemän jäsenjärjestöä: Kanteleliitto, Suomen Harrastajateatteriliitto, Suomen Kansanmusiikkiliitto, Suomen Nuorisoseurat, Suomen Nuorisosirkusliitto, Suomen Puhallinorkesteriliitto ja Suomen Senioriliike. Kyselyä ei tehty vain Kansalaisfoorumin jäsenjärjestöille, vaan se oli avoin kaikille järjestöille.

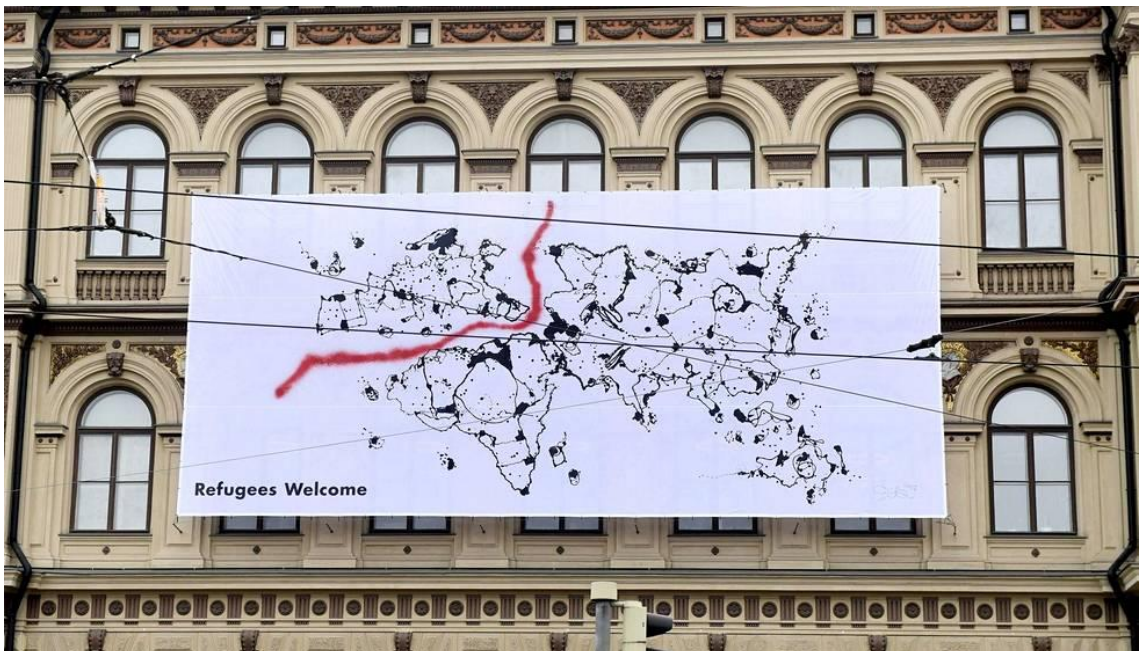
1. TAITEEN KEINAIN YHTEISKUNNALLISEEN KESKUSTELUUN OSALLISTUMINEN

Taide auttaa ihmisiä ajattelemaan asioita eri näkökulmista. Samalla taide herättää niin myönteisiä kuin kielteisiäkin tunteita. Sen voima onkin juuri tunteiden herättämisessä ja vaikeidenkin asioiden esille tuomisessa. Siksi taidetta on käytetty vuosisatoja paitsi tarinoiden kertomisessa, myös vaikuttamisen keinona. Tätä ovat tehneet niin taiteilijat itse kuin eri uskontokunnat ja hallitsijat. Taide voi tehdä

näkyväksi asioita, jotka voivat jäädä muuten vaille suurta huomiota. Näin se voi olla vahva viestiväline myös vallanpitäjiä vastaan.

Ateneumin taidemuseon johtaja Susanna Pettersson on todennut: *”Taide on aina ollut poliittista. Ja se on aina jakanut kansaa. Esimerkiksi Eero Järnefeltin Raatajat rahanalaiset tai Helene Schjerfbeckin Toipilas aiheuttivat omana aikanaan huiuman kritiikkimyrskyn. Ne puuttuivat sen ajan kipeisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Nykyään ne ovat sitten ikonisia maalauksia.”*

Kuva 1. Turvapaikan hakijoita tukeva Refugees Welcome -banderolli Ateneumin seinässä.

(Lähde: Vesa Moilanen/Lehtikuva, Helsingin sanomat 15.3.2017)

Taiteen avulla pystyy esimerkiksi luomaan onnistumisen kokemuksia ihmisten välillä. Eri järjestöt ovat käyttäneet taidetta vaikuttamisen keinona ainakin 1900-luvun ajan.

”Taiteen tehtävänä on herättää ihmiset ajattelemaan. Ja kiinnittää huomio asioihin, jotka ovat yhteiskunnallisesti vaikeita. Siitä tässä on kysymys. Eivät nämä ole miellyttäviä eivätkä helppoja asioita.” (Helsingin sanomat 15.3.2017)

Taiteen muoto, joka ei vaikuttamisen keinona noussut kyselytutkimuksessa esille mutta on mielestämme mielenkiintoinen ja ajankohtainen on kulttuurihäirintä. Siinä sekoitetaan aktivismia ja taidetta ja usein siihen liittyy tilan haltuunotto. Kulttuurihäirintä pyrkii joko laillisesti tai laittomasti luomaan häiriöitä mainosten ja mainosten vastaanottajien välille. Yksi kulttuurihäiriön ilmaisumuoto on vastamainokset, jotka parodioivat mainoksia kritisoiden kulutusyhteiskuntaa. (Häiriköt). Englanninkielisessä puheessa kulttuurihäirinnästä puhutaan culture activism -termillä, joka on syytä muistaa erottaa kulttuuriaktivismista käytetystä artistic activism -termistä. Taiteen keinoilla vaikuttamisesta käytetään ilmaisua Culture jamming.

Yksi esimerkki yhteisötason vaikuttamisesta on voimauttava valokuvaus sosio-pedagogisena menetelmänä. Yhteisöllisiä taiteen keinoin vaikuttamisen projekteja on tehty muun muassa lähiöissä. Esimerkiksi Kansalaisfoorumin oma Villi Viikki -hanke kannusti ihmisiä aktiivisuuteen taiteen ja luovien menetelmien pohjalta.

2. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TYÖN ETENEMINEN

Tarve tutkimuksen tekemiselle syntyi Kansalaisfoorumin halusta oppia enemmän vaikuttamisesta taiteen keinoin sekä kerätä tietoa hyvistä toimintatavoista ja onnistumisen kokemuksista. Haluttiin selvittää ja tehdä näkyväksi, millä tavoilla järjestöissä on vaikutettu taiteen ja kulttuurin keinoin ja minkälaista vaikuttamishalua taide- ja kulttuurijärjestöissä toimivilla on.

Opiskelijat toteuttivat kyselytutkimuksen, jonka kohderyhmänä olivat kaikki järjestöt riippumatta siitä, onko järjestöllä kokemusta taiteen hyödyntämisestä. Kutsua osallistua kyselytutkimukseen levitettiin sähköpostilla ennalta määritellylle vastaanottajajoukolle, sekä Kansalaisfoorumin nettisivujen kautta että Facebookin välityksellä. Kysely oli avoin, eli siihen saivat vastata kaikki kiinnostuneet.

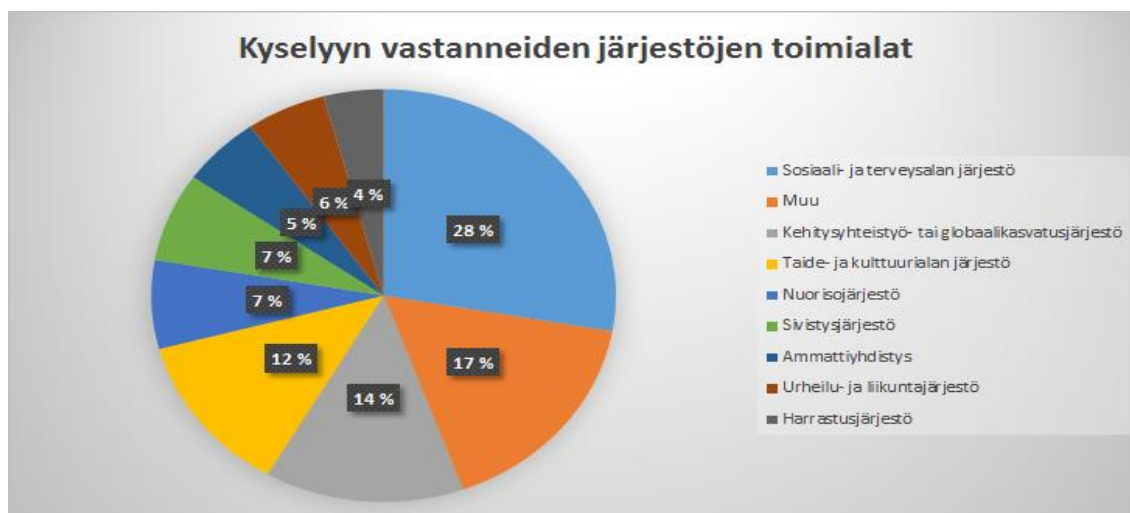
3. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselyyn saatiin 72 vastausta. Vastaaajista 59,7% oli käyttänyt taidetta vaikuttamisen keinona. Kansalaisfoorumin jäsenjärjestöt eivät erottuneet vastaajajoukosta. Kyselyyn osallistuneiden järjestöjen taustat olivat hyvin erilaisia.

3.1. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen taustat

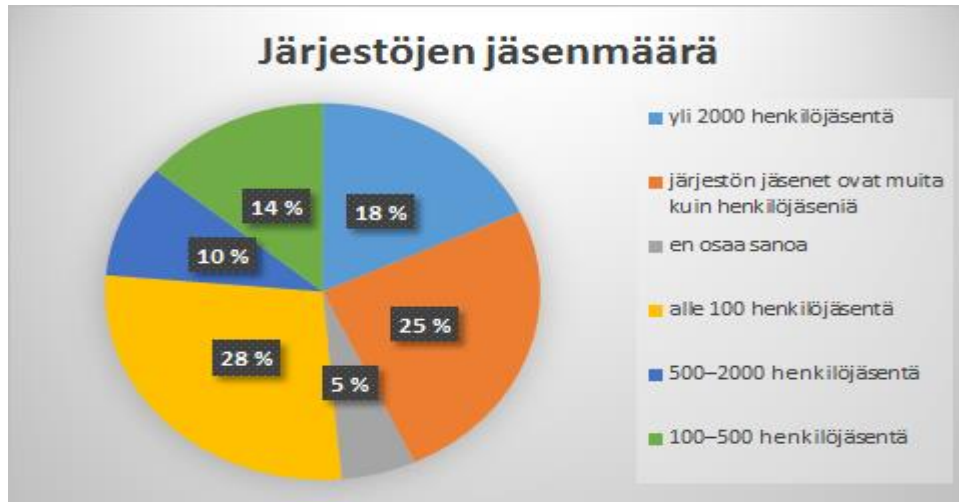
Vastanneet järjestöt edustivat monia eri toimialoja. Kaksi suurinta toimialaa vastanneiden joukossa olivat sosiaali- ja terveysalan järjestöt sekä kehitysyhteistyö- ja globaalikasvatusjärjestöt. Yksittäisten vastausten joukossa oli mm. eläkeläisjärjestö, ihmisoikeusjärjestö, kaupunginosa- tai kyläyhdistys, kotitalousneuvontajärjestö, monikulttuurisuuden edistämisyjärjestö, naisjärjestö, opiskelijajärjestö, puolue, rauhanjärjestö, sirkus, yhteiskunnallinen (EU) järjestö sekä ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestö. Alla olevassa taulukossa nämä yksittäiset järjestöt näkyvät otsikon ”Muu” alla.

Kaavio 1. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen toimialat.

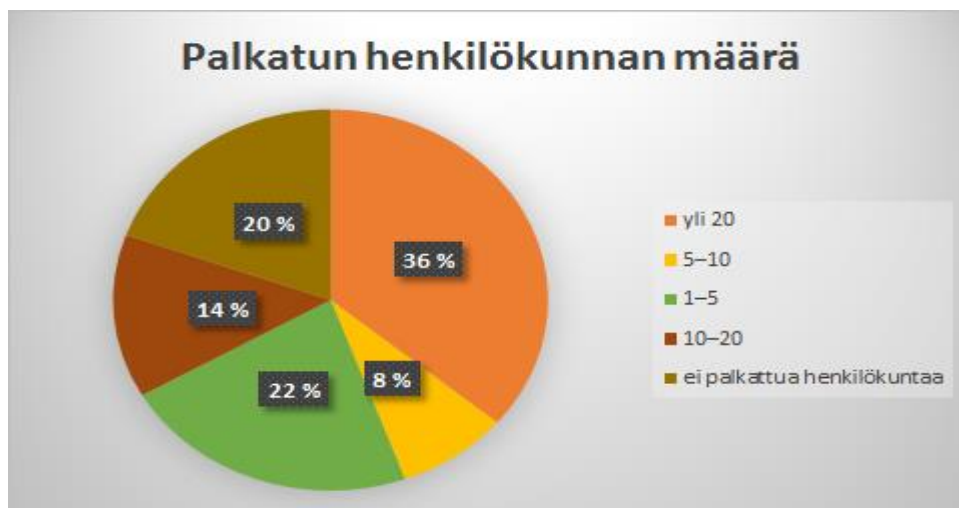
Vastanneiden järjestöjen koot vaihtelivat pienistä alle 100 henkilöjäsenen järjestöistä järjestöihin, joiden jäsenistö koostuu organisaatioista.

Kaavio 2. Järjestöjen jäsenmäärä.

Järjestöjen koon lisäksi merkittävää vaihtelua oli järjestöjen työsuhteisen henkilöstön määrissä. Viidesosalla vastaajaorganisaatioista ei ollut lainkaan palkattua henkilökuntaa. Tämän lisäksi suurimpiin vastaajaryhmiin kuului alle viisi työntekijää työllistävät järjestöt sekä yli 20 työntekijää työllistävät järjestöt.

Kaavio 3. Palkatun henkilökunnan määrä.

Kaiken kaikkiaan kyselyyn saatiin 72 vastausta ja liki $\frac{2}{3}$ vastaajista työskenteli järjestössä työsuhteessa. Vapaaehtoisten ja luottamustoimisten yhteenlaskettu osuus oli $\frac{1}{3}$ ja kolme prosenttia vastaajista toimi kansalaisliikkeessä, jota ei ole rekisteröity yhdistykseksi.

Kaavio 4. Vastaajien asema organisaatiossa

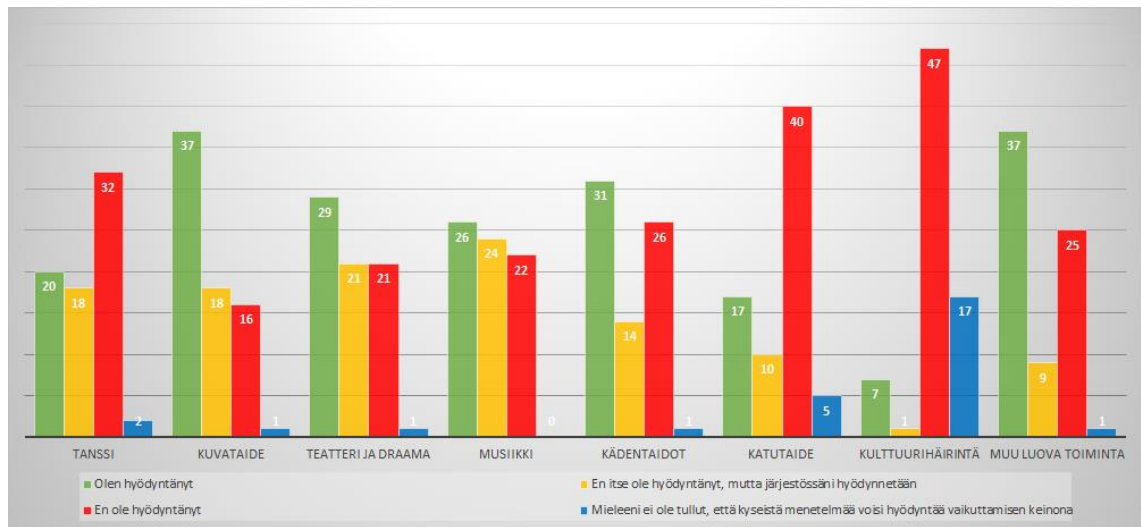

3.2. Vaikuttamiseen käytetyt taiteen muodot

Vastaajilta kysyttiin, mitä eri taiteen muotoja heidän järjestössään on hyödynnetty vaikuttamisen keinoina. Vastausvaihtoehdot olivat tanssi, kuvataide, valokuva- ja videotaide, teatteri tai draama, musiikki, kädentaidot, katutaide, kulttuurihäirintä tai muu luova toiminta tai menetelmä. Kuvataiteet oli ylivoimaisesti eniten käytetty vaikuttamisen muoto. Sitä oli käyttänyt 51,4% vastaajista. Toiseksi eniten käytetty oli kädentaidot (43,1%) ja kolmanneksi suosituin teatteri ja draama (42,3%). Vähiten käytettyä oli kulttuurihäirintä, jota oli käyttänyt vain 9,7% vastaajista.

Mikäli lasketaan yhteen ne taiteen muodot, joita vastaaja oli itse käyttänyt tai hän tiesi organisaatiossaan käytetyiksi, oli kuvataiteet edelleen eniten käytetty taiteen vaikuttamisen muoto. Sitä oli käytetty 76,4% vastanneista järjestöistä. Vähiten käytetty vaikuttamisen muoto oli kulttuurihäirintä (11,1%).

Kaavio 4. Montako vastaajista (N=72) on käyttänyt eri taiteen muotoa vaikuttamisen keinona.

Vastaajilta kysyttiin mitä taidemuotoa heille ei ollut tullut mieleenkään käyttää vaikuttamisen keinona. Vastaajista 15:sta nimesi kulttuurihäirinnän. Katutaide mainittiin kolme kertaa, tanssi kaksi kertaa ja kädentaidot sekä teatteri kerran. Huomioitavaa on, että yksi vastaaja oli vastannut kolmeen eri kohtaan, ettei hänelle ollut tullut mieleen käyttää kyseistä taidemuotoa vaikuttamisen keinona.

Seuraavaksi tarkastellaan, montako eri taiteen muotoa yksittäinen vastaaja ilmoitti käyttäneensä ja minkä toimialan järjestö oli kyseessä. Vastaajista vain yksi oli käyttänyt kaikkien taiteen muotoja vaikuttamisen keinona. Kyseessä oli pieni (alle 100 jäsentä) olevan taide- ja kulttuurialan järjestö. Jos huomioidaan kohtaa muu, oli neljä vastaajaa käyttänyt yhtä vaille kaikkia taiteen muotoja. Kymmenen vastaajaa (N=72) oli käyttänyt kuutta tai seitsemää eri taiteen muotoa. Tässä joukossa oli kolme sivistysalan vastaajaa, kaksi sosiaali- ja terveysalan järjestöä, sekä yksi harrastejärjestö, urheilu- ja liikuntajärjestö, taide- ja kulttuurialan järjestö, kehitysyhteistyö- tai globaalikasvatusjärjestö sekä naisjärjestö.

3.3. Missä yhteyksissä taidetta oli käytetty?

Kyselyssä tiedusteltiin mihin ja millaisissa yhteyksissä eri taiteen muotoja oli käytetty, minkälaisissa tilaisuuksissa, sekä millaisiin tavoitteisiin he pyrkivät käyttämällä näitä keinoja. Vastaajien oli mahdollista valita kahdeksasta vaihtoehdosta niin monta kuin he kokivat sopiviksi.

Annetuista vaihtoehdoista eniten pyrittiin innostamaan ihmisiä toimintaan sekä käytettiin taidetta osana kasvatuksellista toimintaa. Asenteisiin vaikuttaminen sekä uusien kohderyhmien tavoittaminen nousivat myös kyselystä tärkeinä syinä taiteen hyödyntämiseen. Vastaajat kertoivat myös käyttäneensä taidetta yhtenä työvälineenä tapahtumissa, työpajoissa (esim. monikulttuurinen musikaali), seminaareissa sekä koulutuksissa. Taidetta ja sen eri muotoja ja menetelmiä käytettiin myös välineenä tiettyjen teemojen käsittelyyn (esim. globaalikasvatus, ilmastokasvatus) sekä apuna ymmärryksen syventämiseen. Tapoina mainittiin myös yksilön voimavarojen tukeminen sekä nuorten voimaannuttaminen taidelähtöisin menetelmin. Eräs vastaaja taas totesi taiteen olevan toiminnan keskiössä kaikessa heidän toiminnassaan.

Kaavio 5. Mihin ja millaisissa yhteyksissä taiteen kautta vaikuttamista on käytetty.

3.4. Miksi taidetta oli käytetty vaikuttamisen keinona?

Vastaajilta kysyttiin miksi järjestöt hyödyntävät taidetta, mikä tekee taiteesta hyvän keinon vaikuttaa ja miksi sitä kannattaa hyödyntää vaikuttamistyössä. Vastaukset jakaantuivat melko selkeästi hahmotettaviin kokonaisuuksiin.

Taide vaikuttaa ihmisten tunteisiin

”Taiteella on potentiaalinen ja radikaali mahdollisuus vaikuttaa kokemuspohjaisesti ihmisen tunteisiin ja siten suoraan myös ihmisen arvopoliittisiin valintoihin.”

Merkittävin yksittäinen syy hyödyntää taidetta vaikuttamistyössä oli vastaajien joukossa taiteen kyky koskettaa ja vaikuttaa tunteisiin (18 %). Taide pistää ajattelemaan ja toimii keskustelun avaajana. Taiteen keinot ja luovat menetelmät puhuttelevat ihmisiä monilla tasoilla (tunne, mieli, kinesteettinen / kehollinen kokemus jne.) ja useamman aistin kautta. Taiteen voima vaikuttamistyössä liittyykin sen kykyyn yhdistää tunteet ja järki toisiinsa – taiteen keinoin voidaan mm. saada aikaan tunneoivalluksia, ja jättää vahvempi muistijälki kuin esim. pelkkiä faktoja kertomalla. Taiteen keinoin voidaan mm. siirtää arvoja, edistää yhteistoimintaa ja motivoida ihmisiä toimintaan.

Taiteella on potentiaalinen ja radikaali mahdollisuus vaikuttaa kokemuspohjaisesti ihmisen tunteisiin ja siten suoraan myös ihmisen arvopoliittisiin valintoihin.

Osa koki, että taidetta ei hyödynnetä, vaikka pitäisi. Vaikuttamistyössä puhutaan usein analyttisesti ja tunteettomasti, kun taas taide puhuttelisi tunteita ja ilmiöiden moni-ilmeisyyttä, joka kertoisi todellisuudesta enemmän. Tunteiden takana ovat ihmisten asenteet ja ennakkoluulot, joihin pyrimme vaikuttamaan.

Taide lisää järjestön toiminnan huomioarvoa

”Taide toimii keinona herättää huomiota”

Toiseksi suurin syy hyödyntää taidetta oli taiteen herättämä kiinnostus ja huomio (14 %).

Taidetta on hyödynnetty erilaisissa tapahtumissa ja kampanjoissa tuomaan lisää huomioarvoa järjestön agendalle. Sen koetaan myös hätkähdyttävän poliitikkoja ei-perinteisellä mallillaan ja kiinnittävän myös sellaisten ihmisten huomion, jotka eivät muuten välttämättä kiinnostuisi asiasta.

Esimerkiksi sarjakuvan, kuvan tai videon avulla on saavutettu ihmisiä, jotka eivät pysähtyisi lukemaan pitkiä tekstejä.

Taide toimii tehokkaana tukena järjestön viestinnälle

” Taiteen avulla pystyy tuomaan esille asioita ja näkökulmia, jotka eivät välity muilla keinoin.”

Taide tarjoaa tavan ja mahdollisuuden ilmaista viestiä toisaalta välittömästi ja toisaalta suorasti (12%). Taide tarjoaa osallistujalle myös moninaisen tavan tulkita viestiä. Taide tukee sekä viestimistä että viestin ymmärtämistä.

Taiteen kautta voidaan edesauttaa osallistumista ja aktivoida toimijoita

”Taideilmaisu täydentää muuta ilmaisua ja sen myötä yhteisöllinen dialogi syvenee ja monipuolistuu.”

Taiteen keino osallistaa ja aktivoida ihmisiä koettiin myös tärkeäksi syyksi valita taide vaikuttamisen välineeksi (11%).

Taide osallistaa ja antaa kaikille mahdollisuuksia olla aktiivinen toimija. Taide tarjoaa kokemuksellisen tavan oppia asioita ja tehdä asioita näkyväksi. Taiteellisen kokemuksen osallistuja voi itse punnita omia valintojaan, etenkin jos osallistuja osallistuu esitykseen. Taiteen avulla vaikea asia voidaan tarinallistaa. Järjestöt käyttävät taidetta sanomansa konkretisoimiseen ja ihmisten innostamiseen ja osallistamiseen.

Taide tuo toiminnallisuuden oppimiseen, luo uusia näkökulmia, synnyttää yhteisyyttä. Taiteen kautta voidaan ilmaista erilaisia asioita kuin akateemisilla välineillä. Aktivismiin ytimessä on innostuminen ja sitoutuminen, jotka ovat tunteita jonkun oman arvomaailmaan kuuluvan puolesta. Taide menee syvälle ja siksi sen kautta tekeminen innostaa, motivoi ja puhuttelee sekä tekijää että vastaanottajaa syvällisesti. Taide on myös joillekin luontevampi tapa ilmaista yhteiskunnallisia ajatuksiaan kuin aloitteiden kirjoittaminen tai paneelikeskusteluihin osallistuminen. Siksi sen ottaminen mukaan "valikoimaan" mahdollistaa useamman ihmisen kansalaisaktivismiin ja yhä harvempi jää marginaaliin. Marginaaliin jääminen on demokratian kannalta aina huolestuttavaa, jos se johtuu ilmaisumahdollisuuksien ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteesta.

Taiteella on myönteinen vaikutus ihmisten hyvinvoinnille.

"Taide on voimauttavaa."

Vastaajista 7 % oli sitä mieltä, että taiteella on suuri merkitys ihmisten hyvinvoinnille. Taiteella on vahva kokemuksellinen kokonaisvaltainen ja yhteisöllinen vaikutus sekä tekijään että kokijaan. Se edistää oppimista, luo hyvinvointia ja edistää psykofyysisesti tasapainoista kasvua. Taide koetaan voimauttavana, ja se auttaa ihmisiä itseensä tutustumisessa ja siten tukee kuntoutumista ja itsenäistymistä.

Taide tarjoaa mahdollisuuden matalan kynnyksen toimintaan.

"Kuka tahansa voi ja osaa tehdä taidetta."

5 % näki taiteen hyödyntämisessä etuna, että osallistumiseen on matala kynnyks. Kuka tahansa voi ja osaa tehdä taidetta, sitä on helppo liikutella eikä se välttämättä vaadi suuria välineitä tai tiloja; tanssiin riittää keho ja piirtämiseen kynä ja paperi.

Taide edesauttaa yhdenvertaisuuden toteutumista järjestön toiminnassa ja kehittää yhteisöllisyyden tunnetta toimijoiden keskuudessa.

”Taide on tasa-arvoa ja tavoittaa kaikki.”

Vastaajista 5 % näki taiteen yhdenvertaisena keinona vaikuttaa, johon ei tarvita yhteistä kieltä, tai välttämättä edes kirjoitus- tai lukutaitoa. Taide tarjoaa kaikille tasavertaisen mahdollisuuden osallistua. Taide luo yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta.

Muita syitä taiteen hyödyntämiseen

”Taiteen ja sivistyksen voima”

26 % vastaajista oli nimennyt syyksi jonkin sellaisen asian, joka erosi edellä mainituista teemoista. Tässä joukossa oli tunnistettavia yhteisiä piirteitä esimerkiksi taiteen hyödyntäminen koulutuksen tukena, ei niinkään vaikuttamistyössä, joskin koulutuksen voidaan myös ajatella olevan vaikuttamista. Osa kertoi taiteen tuovan tervetullutta vaihtelua rutiineihin tai tarjoavan perinteisestä poikkeavia keinoja, mikä tuo piristystä ja elämyksiä sekä viestin välittäjää että vastaanottajaa.

Osa vastanneista järjestöistä koki taiteen olevan niin olennainen osa järjestön olemassaoloa, että on mahdoton eritellä missä taidetta hyödynnetään ja missä ei, sen ollessa läsnä ja pohja kaikelle toiminnalle.

Taide reflektoi yhteiskunnan tilaa, sitoo kaiken yhteen ja mahdollistaa ihmisläheisen lähestymistavan. Se auttaa lähestymään ja jäsentelemään vaikeita, monimutkaisia ja huolta herättäviä aiheita. Maailmantuskan kääntäminen toiminnaksi ja voimaantumiseksi on suuri vaikuttamistyön haaste, jossa luennointi ja syyllistäminen eivät auta.

”Taide toimii! Taiteen soveltavan käytön avulla voidaan mm. vahvistaa nuorten itsetuntemusta ja -luottamusta, luoda uskoa tulevaisuuteen ja kehittää sosiaalisia taitoja. Taide luo uudenlaisen tilan, jossa voi kohdata neutraalissa ympäristössä, oppia lisää itsestään ja muista ja luoda jotain yhdessä. Lisäksi taiteen avulla asiasta voidaan tehdä ihmisille kiinnostavaa, madaltaa osallistumiskynnystä, luoda

uusista oivalluksista, herättää kriittistä ajattelua ja luoda mahdollisuus kuvitella toisenlainen tulevaisuus. “

Kaavio 6. Mikä tekee taiteesta hyvän keinon vaikuttaa?

3.4. Syitä siihen, miksi taidetta ei ole käytetty vaikuttamisen keinona

Kansalaisfoorumia kiinnosti käyttävätkö järjestöt taidetta vaikuttamisen keinona, jos käyttävät, niin miten ja jos eivät, niin miksi eivät. Vastaajilta kysyttiin arviota siihen, miksi järjestö ei ollut hyödyntänyt taidetta vaikuttamisen keinona. Kysymyksellä haluttiin tuoda esiin, mitä ovat mahdollisesti ne alueet, joihin Kansalaisfoorumi voisi antaa tukeaan. Vastaajista valtaosa (59,7 %) oli käyttänyt taidetta. Näistä vastaajista kolme oli kuitenkin nimennyt myös niitä syitä, jotka voivat olla heidän järjestössään esteenä taiteen käyttämiselle. Yleisin haaste oli, ettei järjestössä ollut tarvittavaa osaamista tai tietoa siitä, miten taidetta voisi hyödyntää vaikuttamisen keinona. Näin vastasi 12,5 % kaikista vastaajista. Riittämättömät resurssit olivat 6,9 % vastaajan mukaan este taiteen käyttämiselle. Vastaajista 5,6 % piti muita keinoja tehokkaampia tapoina edistää järjestön tavoitteita. Yksi vastaajista ei uskonut taiteen vaikuttavuuteen.

3.5. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Kyselyssä kartoitettiin vastaajajärjestöjen tekemää yhteistyötä taiteen avulla vaikuttamisen saralla niin taiteilijoiden kuin toisten järjestöjenkin kanssa. Vastanneista 28 oli tehnyt yhteistyötä sekä taiteilijoiden että muiden järjestöjen kanssa. Ainoastaan taiteilijoiden kanssa oli tehnyt yhteistyötä 33 vastaajista ja kuusi vastaajaa ainoastaan muiden järjestöjen kanssa. Kolme vastanneista ei ollut tehnyt asian tiimoilta lainkaan yhteistyötä minkään tahon kanssa.

Vastaukset purettuna vielä tarkemmin; yhteistyötä ammattitaiteilijoiden kanssa oli tehnyt 54 vastanneista, harrastajataiteilijoiden kanssa 44 vastanneista ja muiden järjestöjen kanssa 35 vastanneista.

4. HYVÄT KÄYTÄNNÖT JA TOIMINTATAVAT

Vastaajaorganisaatioista 50 kertoi omin sanoin esimerkkejä heidän järjestössään taiteen kautta vaikuttamisesta saaduista onnistumiskokemuksista. Vastauksissa nousi esiin selvästi miten taiteen keinoin on helppo nostaa esiin vaikeitakin teemoja ja herättää yksilö pohtimaan omaa rooliaan.

“On saatu rohkaistua keskusteluun vaikeistakin aiheista, tunteiden hyödyntäminen syventää oppimista, opitun vieminen käytäntöön taiteen avulla on tehokasta, koska asiat jäävät paremmin mieleen.”

“Osallistava draama saa ihmiset itse ajattelemaan omaa mielipidettään ja käytöstään”

Erityisesti vastauksissa korostui taiteen voimauttava merkitys sekä kuntouttavassa että nuorisotyössä.

“Teemme työtä esim. syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Palautteessa nuoret ovat todenneet, että sirkus on mm. antanut heille itsevarmuutta, kehittänyt itsetuntemusta ja auttanut sosiaalisissa suhteissa.”

Taiteen keinoin vaikuttaminen on koettu myös hyväksi tavaksi saada mediassa näkyvyyttä järjestön ajamalle tilanteelle.

“Perheiden tilanteen näkyväksi tekeminen videoiden ja kuvien avulla. Ylittänyt uutiskynnyksen.”

Taidetta on voitu käyttää myös järjestön sisäisessä vaikutustyössä fasilitoinnin elementtinä.

“Erilaiset ideointisessiot hallituksessa ja valtuustotyöskentelyssä auttavat hahmottamaan ongelmia ja kehittämään uusia ratkaisuja. Yhdessä tekeminen myös sitouttaa ihmiset tehtyihin päätöksiin. Lausunnon muokkaus esimerkkinä yhteisestä ideointisessiosta.”

5. TUEN TARVE TAITEEN KÄYTTÄMISESSÄ VAIKUTTAMISEN KEINONA

Suurin osa vastaajista (85 %) olisi kiinnostunut oppimaan lisää erilaisista taiteen keinoista, joita voisi hyödyntää heidän järjestönsä vaikuttamistoiminnassa. Muut vastausvaihtoehdot valinneet kokivat itse kyllästyneensä aiheeseen, mutta suosittelevan sitä muille; olevansa jo alan asiantuntijoita; keskittyvänsä johonkin tiettyyn taiteen alaan. He myös toivoivat rakenteellisempaa koulutusta kuten esimerkiksi ”kolmen kohdan ohjelmaa” tai keinoja ja neuvoja vakuuttaa järjestöjen toimijat taiteen mahdollisuuksista.

Enemmistö vastaajista jotka olivat kiinnostuneita oppimaan lisää taiteen käyttämisestä vaikuttamisen välineenä, toivoivat tuekseen tilaisuuksia, joissa he voisivat verkostoitua ja vaihtaa ideoita muiden toimijoiden kanssa. Neljäsosa vastaajista toivoi koulutusta aiheeseen liittyen ja viidesosa vastaajista toivoi julkaisuja sekä oppaita tai aineistoja.

Kaavio 7. Millaista tukea tai palveluita vastanneet toivoivat taiteen käyttämiseksi vaikuttamisen välineenä?

YHTEENVETO

Taide on kautta aikojen ollut yksi väline yhteiskunnallisen keskustelun käymisessä. Taiteilijat ovat nostaneet teoksissaan esiin paitsi kauneutta, myös ongelmia. Taiteen keinoilla vaikutetaan niin yhteisöissä, kuin yksilötasolla.

Kyselyn vastauksista selvisi, että taidetta käytetään jo aika laajalti vaikuttamisen välineenä. Vastauksia analysoitaessa heräsi kysymys, kävikö kysymysten asetelusta ilmi tarpeeksi selkeästi, että kyseessä oli nimenomaan yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Tai toisin päin, käyttävätkö he jo eri taiteen keinoja ymmärtämättä, että näin jo tekevät. Selväksi tuli kuitenkin, että pääosalla vastaajista on kiinnostusta asiaan ja he toivovat mahdollisuuksia oppia lisää ja verkostoitua muiden asiasta kiinnostuneiden kanssa lisätiedon sekä yhteistyön merkeissä.

Toteutetussa kyselyssä ei vastaajilta kysytty sitä, kuinka paljon taiteen avulla eri järjestöt ovat pystyneet vaikuttamaan ihmisten käytökseen, asenteisiin tai tapoihin. Vaikka vaikuttavuuden mittaaminen on haasteellista, on se järjestöille kannattavaa. Toki vaikuttavuutta voidaan välillisesti mitata vaikka järjestön jäsenmäärän kehityksen kautta. Onnistunut taiteen avulla vaikuttaminen saavuttaa ehkä suurenkin joukon ihmisiä ja muuttaa tai vahvistaa heidän käytöstään halu-

tulla tavalla. Taiteen kautta voi kertoa aroista asioita, vaikka kuinka turvapaikanhakija kaipaa siskoaan, joka ei ole vielä päässyt Suomeen ja tätä kautta vaikuttaa katsojan asenteisiin.

6. LINKKIKIRJASTO – LUKEMISTA JA ESIMERKKEJÄ AIHEESTA

Toisin silmin -hanke

<https://www.youtube.com/watch?v=J6i16GIGavA>

- Lasten toiveita, turvapaikanhakijan tarina, leijatyöpaja, musiikki-tanssi-klubi, teatteriprojekti
- Farhaxanka-taideprojekti: kuvataidelähtöistä kerhotoimintaa ja retki Hailuotoon
- My way: Lyhytelokuvan tekemisen projekti rikkoi stereotypioita. ”Ihminen vaatteiden alla on tärkeä”.
- Kotoilukolo on kulttuurienvälinen kohtaamispaikka, välineenä taide (musiikki, teatteri, kuvataide), joka on ei kielellistä. Toimii siten hyvin maahanmuuttajien kanssa.
- Kotoilupaja Meri-Toppilassa (kansalaisfoorumi ja Kulttuurifoorumi) Maahanmuuttajat osallistuvat ja tekevät taidetta. Taide voi tuoda esille ajatuksia ja näkemyksiä, vaikka suomen kieli puuttuu. Osallistujat voivat kokea yhteisyyttä.

Maailman kuvalehti - Miten valokuva vaikuttaa?

<https://www.maailmankuvalehti.fi/2016/2/lyhyet/miten-valokuva-vaikuttaa>

- Maailman kuvalehti on Kepan lehti, mikä ilmestyy 7 kertaa vuonna 2017.
- Poliittisen valokuvan festivaali on kolmivuotinen projekti, mikä tutkii valokuvan ja poliittisen vaikuttamisen välistä suhdetta.
- Kerava kodiksi -liikuntahanke etsi liikuntakummeja maahanmuuttajainaisille.
- Noora Kotilainen käsittelee väitöskirjassaan poliittisen historian alan tutkimuksessaan inhimillistä kärsimystä esittävien kuvien asemaa kansainvälisessä politiikassa.

Kulttuurihäirintää

<http://kuilutumpeen.fi/osa-1-kulttuurihairikoiden-keinot-2/>

- Jari Tamminen julkaisi häiriköistä ensimmäisen suomalaisen tietokirjan
- Sampsan katutaide, Voima-lehden vastamainokset, Jani Leinosen Ronald McDonald -kaappaus sekä taiteilijatyöt, kuten Harro Koskisen Smell ja Elissa Erikssonin *Haluan nähdä muutakin*.
- Greenpeace, erityisesti Mattel-kampanja ja Neste Spoil-sivusto.

WWF Suomen ja Meeri Koutaniemen valokuvanäyttely *Silminnäkiäjät – Tarinoita ihmisen ja luonnon kohtaamisesta Itä-Himalajalla* kertoo Bhutanista

<https://wwf.fi/koutaniemi/>

Nuorisoseurat: WhatsUpp? – Nuorten näytelmäkirjoituskilpailun tekstejä näyttämöille: Irti-teatteri Imatralla ja Teatteri Ulpu Ulvilassa

http://nuorisoseurat-arkisto.frodo.kehatiето.fi/uutiset_ja_tapahtumat/uutiset/whatsapp-naytelmakirjoituskilpailun-teksteja-nayttamoille

Artikkeleita ja muita juttuja

Nuorten hyvinvointikertomus -verkkosivu, Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/aktiivinen-kansalaisuus/yhteiskunnallinen-vaikuttaminen>

- “Noin joka kolmas nuori kokee vaikuttavansa asioihin esiintymällä tapahtumissa tai järjestämällä niitä. Vaikuttaminen taiteen keinoin on joka viidennelle nuorelle tärkeää ja erityisesti verkkoon tuotetaan kuvia, musiikkia ja juttuja.”

Kvartti-lehti (2015), Nuori vaikuttaa ostopäätöksillä ja politiikalla:

<http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/nuori-vaikuttaa-ostopaatokilla-ja-porukalla>

Kulttuurihäirintä: Eeva Kemppaisen Kuilut umpeen -blogi: <http://kuilutumpeen.fi/tag/kulttuurihairinta/>. Ks. esim. Osa 1:

Globaalikasvatus.fi-blogi, Taide innostaa toimimaan (12.9.2016): http://globaalikasvatus.fi/blogi/2016-12-09_taide-innostaa-toimintaan

Plan Suomi: Lapset kriisien kuvissa – media- ja taidekasvatusopas (2010):
<http://globaalikoulu.plan.fi/lapsille/workspace/Download-File.aspx?id=1238&type=1> (pdf)

- Julkaisun tavoitteena on taide- ja mediakasvatuksen keinoin syventää ja laajentaa nuorten tietoisuutta ihmisoikeuksista ja lapsen oikeuksista sekä kriiseissä elävien lasten tilanteista.

Craftivismin kirjottu vallankumous? Häiriköt-päämaja (8.11.2016), <http://hairikot.voima.fi/artikkeli/kirjottu-vallankumous/>

- “Taidetta vai aktivismia? Britti Sarah Corbett käyttää käsitöitä työkaluna parempaan huomiseen.”

Eettisen kaupan puolesta ry: Vastamainostyöpajat, <http://www.eetti.fi/medialukutaitoa> (tietoa pajoista, opas: “Medialukutaitoa vastamainoksista)

Rauhanliitto / Rauhankoulu: Draamatarinat, <http://www.rauhanliitto.fi/rauhankoulu/rauhankoulu/draamatarinat>

Arts Equal -hanke: <http://www.artsequal.fi/tietoa-hankkeesta#Vuorovaikutus2>

- “Tekee näkyväksi uusia taide- ja taidekasvatusperustaisia sosiaalisia innovaatioita ja tarkastelee kriittisesti taiteiden ja taidekasvatuksen laajentuneita rooleja ja yhteiskunnallisia vaikutuksia.”

Jani Leinonen, Kepa ry & Demo ry: House of Democracy Maailma kylässä -festareilla

<http://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/2803628-politiikan-ylapuolella-taiteen-ulkopuolella>

Sirkus Magenta: Sosiaalinen sirkus, <http://sirkusmagenta.fi/wp3/sosiaalinen-sirkus/>

Plan Suomi: Turpa auki! -opetusmateriaali <http://globaalikoulu.plan.fi/lapsille/workspace/DownloadFile.aspx?id=1263&type=1>

- Teemana Rap-musiikki ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. “Opetusmateriaali tarjoaa mahdollisuuden tutustua lapsen oikeuksiin, rap-musiikkiin sekä omakohtaiseen sanoitusten kirjoittamiseen uudella ja mielenkiintoisella tavalla.”

Baltic Circle: Kansainvälinen nykyteatterifestivaali Helsingissä, <http://balticcircle.fi/info/>

- “Baltic Circle uskoo taiteen esteettiseen ja affektiiviseen voimaan sekä esityksen sosiaaliseen ja poliittiseen toimijuuteen. Festivaalilla nähtävät teokset tarttuvat aikamme ilmiöihin ja polttaviin kysymyksiin sekä etsivät uusia esitystaiteen muotoja ja tekemisen tapoja. -- Baltic Circlen toiminta perustuu uskoon taiteen mahdollisuuksista tuoda ihmisiä yhteen ja toimia yhteiskunnallisena muutosvoimana.”

Yhteismaa ja Lisää katutaidetta Helsinkiin

- Lisää katutaidetta: <http://lisaakatutaidetta.fi/>
- Yhteismaa: <http://yhteismaa.fi>
- Katutaidekysely, jonka tarkoituksena selvittää, mikä vaikutus muraaleilla on ollut alueisiin, asukkaisiin ja katutaideasenteisiin Roihuvuoressa ja Kannelmäessä
- Katutaidekysely: <https://fi.surveymonkey.com/r/kannelmaki>

KSL-Opintokeskus: Kulttuuri- ja käsityöaktivismi

- Huuda huovuttamalla / Käsityöaktivismi: <http://www.ksl.fi/huuda-huovuttamalla-kasityoaktivismityopaja/>
- Kulttuuriaktivismi yleisesti: <http://www.ksl.fi/kulttuuri/>

Maailman sarjakuvat ry

- Piirtämällä näkyväksi (Illustrating Me) -sarjakuvanäyttely nostaa esiin turvapaikanhakijoiden kokemuksia heidän itsensä kertomana ja kuvittamana.

- Seitsemänkymmentä turvapaikanhakijoiden piirtämää sarjakuvaa on esillä osoitteessa <https://illustratingmecomics.com/>
- <https://www.worldcomics.fi>

Opinnäytteitä

Kiviniemi, Hanna (2012). Teatteri, joka muuttaa maailmaa: katsaus teatteriin vaikuttamisen välineenä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205036055>